

О.С. ГОРБУЛІН, О.В. РАЙДА

Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна
пл. Свободи, 4, м. Харків, 61077

**ВОДРОСТІ ВОРСКЛЯНСЬКОГО ВІДРОГУ
ДНІПРОДЗЕРЖИНСЬКОГО ВОДОСХОВИЩА**

Ключові слова: альгофлора, водохранилище

Key words: algal flora, reservoir

O.S. GORBULIN, O.V. RAYDA

**ALGAE OF VORSKLANSKI PART OF DNIPRODZERZHYNISK
RESERVOIR**

V.N. Karazin Kharkov National University
4, Svobody Sq., 61077 Kharkov, Ukraine

Results of study of species composition of algae of Vorsklanski part of Dneprodzerzhynski reservoir for the first time are done. The analysis of taxonomical structure of algal flora of the reservoir is given.

Згідно з міжнародною конвенцією “Про збереження біологічного різноманіття”, яка була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 1992 року, важливим завданням є інвентаризація всіх блоків біоти [4, 5].

Альгофлора заповідних територій України вивчена слабо й нерівномірно, інвентаризація видового складу водоростей для більшості заповідних територій далека від завершення, а для деяких, переважно заказників і регіональних парків, ще й не розпочиналася [1, 3]. Отже, існує нагальна потреба в інтенсивному планомірному вивченні альгофлори водойм усіх охоронних об’єктів з тим, щоб перейти до її загальнофлористичного аналізу та опрацювання обґрунтованих наукових рекомендацій щодо охорони генофонду цих рослин, визначення критеріїв класифікації рідкісних і зникаючих видів, а також для створення уявлення про еталонну альгофлору водойм з непорушеним режимом. Стаття присвячена результатам опрацювання матеріалів альгологічної експедиції з вивчення водоймищ ландшафтного парку “Нижньоворсклянський” (Кобеляцький р-н Полтавська обл.).

Матеріали й методи

Матеріалами для роботи були 30 альгологічних проб (фітопланктону, мікрофітобентосу й перифітону), відібраних протягом липня-листопада 2002 року. Проби відбирали в прибережній смузі островів Вільховатський, Вишняки, Новоорлицькі кучугури (рис. 1). Усі острови розміщені в акваторії Ворсклянського відрогу Дніпродзержинського водосховища, належать до складу регіонального ландшафтного парку “Нижньоворсклянський” і є заказниками загальнодержавного значення. Опрацювання зібраних матеріалів проводили на кафедрі ботаніки Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна з використанням мікроскопа ЛЮМАМ Р8. Збір та опрацювання матеріалів здійснювали стандартними методами [2].

Результати та їх обговорення

У результаті опрацювання зібраних матеріалів виявлено 74 види й різновидності з 5 відділів водоростей, домінантне положення серед яких посідають *Bacillariophyta* (табл.).

Клас *Centrophyceae* представлений двома видами: *Melosira ambigua* (Grun). O. Müll., знайдений у пробах планктону на території досліджуваних об'єктів з дуже низькою частотою трапляння за K.Starmach (1). Другий вид – *Stephanodiscus hantzschii* траплявся дещо частіше (2) у пробах фітопланктону, відібраних на о. Вільховатський та о. Вишняки.

Різноманітніше представлений клас *Pennatophyceae*, з якого було визначено 27 видів і 5 різновидностей з 9 родів. В екологічному відношенні переважали прикріплені форми з родів *Gomphonema* Ag. (7 таксонів), *Symbella* Ag. (3), *Cocconeis* Ehr. (2), *Amphora* Ehr. (3), а також бентосні форми з родів *Nitzschia* Hass. (8), *Eunotia* Ehr. (1). Максимальна частота трапляння (5) зареєстрована для видів, визначених з проб фітопланктону й мікрофітобентосу: *Symbella lanceolata* (Ehr.) V.H., *Cocconeis pediculus* Ehr., *Gomphonema olivaceum* (Lyngb.) Kütz., *Fragilaria virescens* Ralfs, *F. construens* (Ehr.) Grun., зібраних на о. Вишняки, о. Вільховатський, о. Новоорлицькі кучугури.

Найрідкіснішими були: *Amphora normanii* Rabenh. (о. Навоорлицькі кучугури), *Cumatopleura solea* (Bréb.) W.Sm. var. *vulgaris* Meist. (о. Вільховатський), *Eunotia monodon* Ehr., *Gomphonema constrictum* Ehr. (о. Вишняки).

На другому місці були *Chlorophyta*, яких виявлено 24 вида з 13 родів. Переважна кількість видів належить до класу *Chlorococcomphyceae* – 21, з домінуванням родів *Scenedesmus* Meyen (5 видів) та *Ankistrodesmus* Corda (4). По два види визначено з родів *Coelastrum* Näg, *Crucigenia* Morren, *Tetrastrum* G.M.Smith, *Pediastrum* Meyen. Серед представників цього класу максимальні значення трапляння (4) зареєстровані лише для двох видів: *Ankistrodesmus augustus* Korsch., *Coelastrum sphaericum* Näg. Усі останні види мали дуже низьку частоту трапляння в межах (1-2).

З типово планктонних форм визначені *Ankistrodesmus minutissimus* Korsch., *Actinastrum hantzschii* Lagerh., *Coelastrum microsporum* Näg., *Crucigenia fenestrata* (Schmidle) Schmidle, *C. tetrapedia* (Kirchn.) W. et G.S.West, *Lagerheimia chodatii* Bern., *Kirchneriella lunaris* (Kirchn.) Mob., *Scenedesmus incrassatulus* Bohlin, *S. acutus* Meyen, *Tetrastrum staurogeniaeforme* (Schröd.) Lemm, *T. triangulare* Korsch., *Pediastrum tetras* (Ehr.) Ralfs, *P. boryanum* (Turp.) Menegh.

У переважній більшості планктонних проб були представлені *Chlamydomonas conferta*, *Carteria klebsii* (Dang.) Francé, *Cryptomonas obovata* Skuja, *C. ovata* Ehr. У прибережній смугі (о. Вільховатський), серед стерильних ниток *Oedogonium* sp. зрідка траплявся *Geminellopsis fragilis* Korsch. На нитках едогонію поодинокими клітинами зареєстрований представник жовтозелених водоростей – *Characiopsis elegans* Ettl.

Синьо-зелені водорості представлені 6 видами й 2 різновидностями, з яких досить помітну частоту трапляння (3) мали лише два види: *Anabaena spiroides* Kleb. та *Anabaena hassalii* (Kütz.) Witttr. Поодинокими колоніями в пробах планктону й мікрофітобентосу з досить низькою частотою трапляння (1) визначені *Gomphosphaeria lacustris* Chod., *G. pusilla* (van Goor) Kowarek.

Водорості, виявлені у Ворсклянському відрозі Дніпродзержинського водосховища

№	Вид	Частота трапляння
	Bacillariophyta	
1	<i>Amphora normanii</i>	1
2	<i>A. veneta</i>	2
3	<i>A. ovalis</i>	3
4	<i>Cyclotella stelligera</i>	3
5	<i>Cymbella lanceolata</i>	5
6	<i>C. ventricosa</i> var. <i>ovata</i>	3
7	<i>C. tumida</i>	4
8	<i>Cocconeis pediculus</i>	5
9	<i>C. placentula</i>	2
10	<i>Cymatopleura solea</i> var. <i>vulgaris</i>	+
11	<i>Eunotia monodon</i>	+
12	<i>Gomphonema olivaceum</i>	5
13	<i>G. minor</i>	3
14	<i>G. acuminatum</i>	3
15	<i>G. acuminatum</i> var. <i>coronatum</i>	3
16	<i>G. constructum</i>	+
17	<i>G. eriense</i>	1
18	<i>G. augur</i>	2
19	<i>Fragilaria virescens</i>	5
20	<i>F. virescens mesolepta</i>	4
21	<i>F. construens</i>	5
22	<i>F. construens</i> var. <i>subsalina</i>	4
23	<i>F. crotonensis</i>	3
24	<i>F. brevistriata</i>	2
25	<i>F. inaequidentata</i> var. <i>subsalina</i>	4
26	<i>Navicula radiosa</i>	1
27	<i>Nitzschia angustata</i>	2
28	<i>N. palea</i>	2
29	<i>N. acuta</i>	2
30	<i>N. subliearis</i>	1
31	<i>N. falaisiuis</i>	2
32	<i>N. sublinearis</i>	2
33	<i>N. holsatica</i>	2
34	<i>N. falaisiensis</i>	2
35	<i>Melosira ambigua</i>	1
36	<i>Rheicosphenia aervata</i>	2
37	<i>Synedra ulna</i>	5
38	<i>Stephanodiscus hantzschii</i>	2
	Cyanophyta	
39	<i>Anabaena spiroides</i>	3
40	<i>A. hossalii</i>	3

41	<i>Anabaenopsis elenkinii</i>	+
	Hormogoniophyceae	
42	<i>Oscillatoria ucrainaka</i>	4
	Chroococcophyceae	
43	<i>Gomphospharia pusilla</i>	1
44	<i>G. lacustris</i>	1
45	<i>Lyngbya hieronymusii</i> Lemm.	+
46	<i>Microspora</i> sp.	
	Chlorophyta	
	Chlorococcophyceae	
47	<i>Ankistrodesmus pseudomirabilis</i>	2
48	<i>A. rotundus</i>	2
49	<i>A. minutissimus</i>	1
50	<i>A. augustus</i>	4
51	<i>Actinastrum hantzschii</i>	2
52	<i>Coleastrum sphaericum</i>	4
53	<i>C. microsporum</i>	+
54	<i>Crusigenia fenestrata</i>	1
55	<i>C. tetrapedia</i>	2
56	<i>Lagerheimia chodatii</i>	+
57	<i>Kirchneriella lunaris</i>	1
58	<i>Scenedesmus quadricouda</i>	2
59	<i>S. perforatus</i>	1
60	<i>S. incrassotulus</i>	1
61	<i>S. acutus</i>	1
62	<i>S. falcatus</i>	1
63	<i>Tetrastrum staurogeniaeforme</i>	1
64	<i>T. triangulare</i>	1
65	<i>Pediastrum tetras</i>	1
66	<i>P. boryanum</i>	1
	Volvocophyceae	
67	<i>Chlamydomonas conversa</i>	2
68	<i>Carteria klebsii</i>	
	Ulotrachophyceae	
69	<i>Geminellopsis fragilis</i>	+
	Oudogoniophyceae	
70	<i>Oedogonium</i> sp.	3
	Cryptophyta	
71	<i>Cryptomonas obovata</i>	1
72	<i>C. ovata</i>	3
	Xanthophyta	
73	<i>Characiopsis elegans</i>	+
74	<i>Ceanochloris pyrenoida</i>	+

Підсумок

Результати опрацювання перших альгологічних матеріалів з Ворсклянського відрогу Дніпродзержинського водосховища показали типовий характер альгофлори досліджуваних станцій. Переважання *Bacillariophyta* свідчить про домінування річкового елемента на досліджуваній ділянці водосховища.

Поряд з типовими, широко розповсюдженими видами, у пробах фітопланктону на о. Вільховатський та о. Новоорлицькі кучугури, знайдені й рідкісні – *Geminellopsis elegans* і *Characiopsis elegans*.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Ветрова З.І., Блейх С.А.** Сучасний стан вивченості альгофлори заповідних територій України. // Укр. ботан. журн. – 1993. – **50**, № 1. – С. 69-75.
2. **Водоросли.** Справочник / Вассер С.П., Кондратьева Н.В., Масюк Н.П. и др. – Киев : Наук. думка, 1989. – 608 с.
3. **Петльований О.А., Царенко П.М., Леванец А.А.** // Альгология. – 2000. – **8**, № 3. – С. 282-298.
4. **Перспективная** сеть заповедных объектов Украины. – К.: Наук. думка, 1987. – 289 с.
5. **Царенко П.М., Паламарь-Мордвинцева Г.М., Вассер С.П.** Разнообразие водорослей Украины // Альгология. – 1998. – **8**, № 3. – С. 227-238.